

Методичні підходи не будуть ідентичними для різних підприємств і в кожному конкретному випадку фахівцям необхідно конструювати алгоритм процедур та оцінювати їх ефективність.

Література.

1. Hammer M., Champy J. Reengineering the Corporation: Reengineering the Corporation: Manifesto for Business Revolution? New York: HarperCollins, 1993. 272 p.

ВИБІР МЕТОДУ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Мирошниченко Н. А., Кононенко А. В., студенти
Науковий керівник: Догадайло Я. В., к. е. н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

В сучасних умовах багато підприємств опинилися в складному стані. Саме контролінг дозволить робити сьогодні те, про що інші завтра будуть тільки думати, а це є передумовою виживання будь-якого підприємства в довготривалому періоді. Питанням формування та впровадження контролінгу в підприємстві присвячені дослідження багатьох вчених і фахівців як зарубіжних так і вітчизняних, а саме: О.М. Ананькиної, С.М. Петренка, А. Дайле, О.А. Данилочкіна, Н.Г. Данилочкіної, Р. Ентоні, Р. Каплана, Г.О. Швиданенка, Л.М. Приходько, Д. Хана, Р. Манна, Э. Майера, М. С. Пушкаря, П. Хорвата, Ч. Хорнгрена, Х.Й. Фольмута, О.М. Карминського, О.О. Терещенка, О.В. Портної, В.В. Червякової та ін. Незважаючи на значну кількість наукових праць, теоретичні, методичні та прикладні аспекти впровадження контролінгу залишаються не досить дослідженими і потребують більш ґрунтовного вивчення. Так, недостатньо опрацьованими є питання стосовно теоретико-методичного інструментарію оперативного контролінгу; аналізу та оцінки економічної результативності діяльності та інші.

В результаті проведених досліджень було виявлено, що для вимірювання економічної результативності найбільш досконалим є матричний метод [2], так як тільки він дозволяє охарактеризувати зміни всіх критеріїв економічної результативності (ЕР) діяльності підприємства. Кількісна оцінка результативності на базі матричного методу одним числом неможлива. Для цього необхідне узагальнення всіх

показників господарської діяльності, що входять до повносистемної сукупності матричної моделі. Для кількісної оцінки ЕР та окремо її критеріїв можна застосувати на базі матричного методу один або кілька з методів, що передбачає побудову інтегрального показника.

При його конструюванні на базі матричного методу слід враховувати наступні принципи: показник повинен узагальнювати всю належну інформацію, що міститься в матриці; показники рівня і динаміки явища повинні бути пов'язані один з одним; показники повинні легко розраховуватися та інтерпретуватися.

Класифікацію методів аналізу результатів діяльності підприємства представлена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Методи інтегральної оцінки

Методи аналізу	Засіб розрахунку	Позитивні якості	Недоліки
1.1 Використання одного абсолютно-го показника: - прибутку; - рентабельності; - собівартості.	Використовується фактичне значення показника, що порівнюється з плановим або аналогічним значенням найближчих конкурентів	Простота розрахунків та однозначність висновків	Не враховує існуючі взаємозв'язки та залежність одних показників від інших
1.2 Використання інтегрального показника: - метод середньої арифметичної	Розраховується як проста середня арифметична всіх показників системи	Дає загальну характеристику всім змінам результатів діяльності	Втрачає взаємозв'язок та геометричні пропорції між взаємозалежними показниками
- метод середньої геометричної	Розраховується як проста середня геометрична всіх показників системи	Враховує геометричні пропорції між показниками	Не враховує вагомості кожного показника
- метод таксономії	Розраховується як синтетична величина, що відображає відстань підприємства від умовно-еталонного	Дає можливість проаналізувати велику кількість статистичних одиниць	Відображає лише один критерій ЕР – положення на ринку
- метод рейтингової оцінки	Базується на порівнянні кожного параметра з аналогічним умовно-еталонного підприємства	Враховує вагомості кожного показника при оцінці реальних досягнень підприємства	Базується на сумуванні значень показників або їх середньоквадратичних відхилень
- метод радара	Розраховується як відносна площа радара, побудованого в оціночному колі за набором показників	По формі радара можна робити висновки про близькість фактичних результатів до еталону	Для аналізу використовуються лише рівнозначні за вагою показники
– метод лексикографічної оптимізації	Розраховується як добуток показників з урахуванням ступеню вагомості кожного з них	Дозволяє математичним шляхом визначити коефіцієнт вагомості показників	Вимагає однакової вимірності всіх критеріїв

Кількісна оцінка результативності на базі матричного методу одним числом неможлива, для цього необхідне узагальнення всіх показників господарської діяльності, що входять до повносистемної сукупності матричної моделі.

Будування інтегрального показника можливе лише при невеликій кількості складових елементів. При оцінці ЕР це повинні бути її критерії. Тоді постає питання про кількісну оцінку кожного з критеріїв економічної результативності. Таким чином, необхідно обрати такі методи, які б дозволили повно системно і комплексно виміряти ЕР, узагальнити показники, що її визначають та побудувати інтегральний показник її оцінки.

Для обґрунтованого вибору методів інтегральної оцінки були сформульовані наступні вимоги. Для узагальнення показників, що характеризують ЕР (її критерії першого рівня): теоретична обґрунтованість (узагальнення повинно мати економічний зміст); пропорційність (збереження пропорційної залежності між показниками та темпами їх росту) та системність (охоплення всієї системи показників). Для побудови інтегрального показника оцінки ЕР та її критеріїв другого рівня: інформативність (відображення всіх критеріїв ЕР); вагомість (врахування вагомості критеріїв ЕР); легка інтерпретація (можливість легко інтерпретувати інтегральний показник); виявлення слабких боків (можливість виявлення недоліків в забезпеченні ЕР); однакова вимірність (необхідність забезпечення однакової вимірності складових елементів інтегрального показника).

В таблицях 2, 3 представлена перевірка відповідності методів визначеним вимогам.

Таблиця 2 – Відповідність методів узагальнення результатів діяльності вимогам

Вимоги Методи	Теоретична обґрунтованість	Пропор- ційність	Системність	Кількість збігів		Ранг
				n	%	
1. Метод середньої арифметичної	+	-	+	2	66,3	2
2. Метод середньої геометричної	+	+	+	3	100	1
Кількість методів, що відповідають вимозі	2	1	2	-	-	-

Згідно даним таблиці 1 видно, що для узагальнення показників, які характеризують економічну результативність діяльності підприємства, тобто її критеріїв першого рівня найбільше підходить метод середньої геометричної (прибутковість, економічність та продуктивність).

Таблиця 3 – Відповідність методів кількісної оцінки результатів діяльності вимогам

Вимоги Методи	Інформативність	Вагомість	Легка інтерпретація	Виявлення слабких боків	Однакова вимірність	Кількість збігів		Ранг
						n	%	
1.Метод середньої арифметичної	+	-	-	-	+	2	40,0	3
2.Метод середньої геометричної	+	-	-	-	+	2	40,0	3
3.Метод таксономії	-	-	+	-	+	2	40,0	3
4. Метод радара	-	-	+	-	-	1	20,0	4
5.Метод рейтингової оцінки	+	+	+	-	+	4	80,0	2
6. Метод лексикографічної оптимізації	+	+	+	+	+	5	100	1
Кількість методів, що відповідають вимозі	4	2	4	1	5	-	-	-

Таким чином в результаті проведеного аналізу обґрунтована доцільність використання методу середньої геометричної як метод оцінки критеріїв першого рівня та методу лексикографічної оптимізації для оцінки критеріїв другого рівня та ЕР підприємства в цілому. На підставі здійсненого вибору було удосконалено методичний підхід щодо оцінки економічної результативності діяльності підприємства шляхом урахування вагомості її критеріїв на підставі використання методу лексикографічної оптимізації.

Література.

1. Тищенко А.Н. Экономическая результативность деятельности предприятий: монография / Тищенко А.Н., Кизим Н.А., Догадайло Я.В. – Х.: ИД «ИНЖЕК», 2005. – 144 с.
2. Мересте У. Матричная концепция изучения экономической эффективности / У. Мересте // Изучение эффективности производства – Таллини: ТПИ, 1981. – С. 15 – 37.
3. Подиновский В.В. Оптимизация по последовательно применяемым критериям / В.В. Подиновский, В.М. Гаврилов. - М.: Советское радио, 1975. - 192 с.